ſunt, ſed magis lupi ad ovium manſuetudinem converſi ſunt.

Actor. 15. *n.* 30. Illi autem demiſſi deſcenderunt Antiochiam, & congregata multitudine tradiderunt epiſtolam.

Verſiones,

CVM EXPOSITIONE. V.

à Verſ. 30. uſque ad 41

Verſ. 30. C*ongregata multitudine.* Arabicus:
77. *Coacto cœtu fidelium.* Verſ. 31. *Ga-*
Arabic. *viſi ſunt.* Syrus : *Conſolationem receperunt*, quia ſe
Syrus. videbant liberos à jugo legis Moſaicæ verſ. 32.
Verſ.32. *Cum ibi eſſent Propheta.* Qui re vera erant Prophe-
tæ, vel quia Doctores, & Magiſtri honorificentiæ
cauſa ſic dicebantur: *Verbo plurimo.* Syriac. *Sermo-
ne divite* id eſt verbo copioſo, ac efficaci, ut pote
ex ore Apoſtolorum.

78. Verſ. 33. *Facto ibi aliquo tempore.* Syriac. *Cumque*
Syriac. *illic exegiſſent aliquandiu* per aliquod tempus ad
Arabic firmandam doctrinam datam. Arabicus : *Cum an-*
D. Chry- *num ibi exegiſſent*, videtur quod non tantum tem-
ſoſt. pus ibi ſint commorati, *dimiſſi ſunt in pace.* D. Chry-
ſoſt. exponit: *Controverſia de circunciſione pacifica-
ta*, alii exponunt. *Precantes eis pacem*, ſub qua in-
telligebant omnem felicitatem, ut fieri ſolet in
ultimo diſceſſu.

79. Verſ. 34. Hic verſus affirmat Lyranus, quod non
Lyran. ſit in græco, & illum omittunt Caiet. Iſidorus,
Caietan. Clarus Carthuſian. Vatablus in ſuis Scholiis, ta-
Iſidorus. men eſt in Biblia Sixtiana, ac proinde quamvis
Clarus. Paulus, & Silas haberent ultimum vale, ex juſtis
Carthuſ. cauſis voluerunt ibi diu permanere cum aliis A-
Verſ. 35. poſtolis, ut dicitur verſ. 35. *Paulus, & Barnabas de-
morabantur Antiochiam.*

Verſ. 36. *Revertentes viſitemus fratres noſtros,*
80. an recta ſint circa illos omnia, & an fides planta-
ta à nobis perſeveret, Viſitatio prælatorum mul-
tum conducit ad bonum ſubditorum, hinc Jacob
ait filio ſuo Joſepho: *Vade, & vide ſi cuncta proſpe-*
Gen. 37. *ra ſint erga fratres tuos, & pecora.* Geneſ. 37. n. 14.
81. Verſ. 37. Volebat Barnabas aſſumere Joannem,
qui cognominabatur Marcus, qui erat conſobri-
nus Barnabæ, ut dicitur Coloſſ. 4. Verſ. 38. Paulus
recuſabat, quia Marcus deſtinabatur ad aliam miſ-
ſionem in Alexandriam, & Italiam.

Verſ. 39. *Facta eſt autem diſſentio.* Arabic. *Facta*
82. *eſt diſceptatio.* Vatablus: *Contentio* inter Barnabam,
Arabic. & Paulum ut mutuo inter ſe dividerentur in ſalu-
Vatabl tem plurimorum, ut inquit Chryſoſtom. Barnabas,
D. Chry- de quo amplius non facit mentionem, Lucas cum
ſoſt. Marco venit in Italiam, fundavit Eccleſiam Me-
Baron. diolanenſem, ut ex multis documentis probant
Baronius, & alii ſcriptores, & tandem glorioſo
Martyrio coronatus eſt in Cypro, ut canit Eccleſia
die 11. Junii Marcus verò abiit in Alexandriam,
ubi conſtituit Eccleſiam.

83. Verſ. 40 41. *Paulo verò electo Sila.* Hic ponitur
prædicatio Pauli electo ſibi ſocio Sila. *Traditus gra-
tia Dei*, pro quo vide quæ dixi ſupra cap. 14. q. 9.

CAPUT XVI.

1. P*ervenit autem Derben, & Lyſtram, & ecce diſcipulus quidam erat ibi nomine Timotheus filius mulieris Iudaa fidelis, patre gentili.*

2. *Hinc teſtimonium bonum reddebant, qui in Lyſtris, erant & Iconio fratres.*

3. *Hinc voluit Paulus ſecum proficiſci: & aſſumens circuncidit eum, propter Iudaos, qui erant in illis; ſciebant enim omnes, quod Pater ejus erat gentilis.*

4. *Cum autem pertranſirent civitates, tradebant eis cuſtodire dogmata, qua erant decreta ab Apoſtolis, & ſenioribus, qui erant Ieroſolymis.*

5. *Et Eccleſia quidem confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie.*

6. *Tranſeuntes autem Phrygiam, & Galatia regionem vetati ſunt ab Spiritu Sancto loqui Verbum Dei in Aſia.*

7. *Cum veniſſent autem Myſiam tentabant ire in Bithyniam, & non permiſit eos Spiritus Ieſu.*

8. *Cum autem pertranſiſſent Miſiam, deſcenderunt Troadem.*

9. *Et viſio per noctem Paulo oſtenſa eſt: Vir Macedo quidam erat ſtans & deprecans eum, & dicens: Tranſiens in Macedoniam adjuva nos.*

10. *Ut autem viſum vidit, ſtatim quaſivimus proficiſci in Macedoniam, certi facti quod vocaſſet nos Deus evangelizare eis.*

11. *Navigantes autem à Troade, recto curſu venimus Samothraciam, & ſequenti die Neapolim.*

12. *Et inde Philippos, qua eſt prima partis Macedonia Civitas, Colonia, Eramus autem in hac urbe diebus aliquot conferentes.*

13. *Die autem Sabbatorum egreſſi ſumus foras portam juxta flumen, ubi videbatur oratio eſſe: & ſedentes loquebamur mulieribus, qua convenerant.*

14. *Et quadam mulier nomine Lydia, purpuraria Civitatis Thyatirenorum, colens Deum audivit: cujus Dominus aperuit cor, intendere his, qua dicebantur à Paulo.*

15. *Cum autem baptizata eſſet, & domus, ejus deprecata eſt, dicens: ſi judicaſtis me fidelem Domino eſſe, introite in domum meam, & manete: & coegit nos.*

16. *Factum eſt autem euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habentem ſpiritum pythonem obviare nobis, qua quaſtum magnum praſtabat dominis ſuis divinando.*

17. *Hac ſubſecuta Paulum, & nos, clamabat, dicens, Iſti homines ſervi Dei excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis.*

18. *Hoc autem faciebat multis diebus: Dolens autem Paulus, & converſus ſpiritui dixit: Pracipio tibi in nomine Ieſu Chriſti exire ab ea, & exiit eadem hora.*

19. *Videntes autem Domini ejus, quia exivit ſpes quaſtus eorum apprehendentes Paulum, & Silam perduxerunt in forum ad Principes.*

20. *Et offerentes eos magiſtratibus dixerunt: Hi homines conturbant civitatem noſtram cum ſint Iudai.*

21. *Et annuntiant morem, quem non licet nobis ſuſcipere, neque facere, cum ſimus Romani.*

22. *Et currit plebs adverſus eos: & magiſtratus ſciſſis tunicis eorum juſſerunt eos virgis cadi.*

23. *Et cum multas plagas eis impoſuiſſent miſerunt eos in carcerem, pracipientes cuſtodi, ut diligenter cuſtodiret eos.*

24. *Qui cum tale praceptum accepiſſet, miſit eos in interiorem carcerem, & pedes eorum ſtrinxit ligno.*

25. *Media autem nocte Paulus, & Silas orantes, laudabant Deum, & audiebant eos, qui in cuſtodia erant.*

26. *Subito verò terramotus factus eſt magnus, ita ut moverentur fundamenta Carceris. Et ſtatim aperta ſunt omnia oſtia & univerſorum vincula ſoluta ſunt.*

27. *Expergefactus autem cuſtos Carceris, & videns januas apertas Carceris, evaginato gladio volebat ſe interficere, aſtimans fugiſſe vinctos.*

28. *Clamavit autem Paulus voce magna, dicens: Nihil tibi mali feceris: Univerſi enim hic ſumus.*

29. *Petitoque lumine introgreſſus eſt, & tremefactus procidit Paulo, & Sila ad pedes.*

30. *Et producens eos foras ait: Domini, quid me oportet facere, ut ſalvus fiam?*

31. *At illi dixerunt: Crede in Dominum Ieſum, & ſalvus eris tu, & domus tua.*

32. *Et locuti ſunt ei verbum Domini, cum omnibus, qui erant in domo ejus.*

33. *Et tollens eos in illa hora noctis, lavit plagas eorum, & baptiſatus eſt ipſe, & omnis domus ejus continuo.*

34. *Cumque perduxiſſet eos in domum ſuam, appoſuit eis menſam, & latatus eſt cum omni domo ſua credens Deo.*

35. *Et cum dies factus eſſet miſerunt Magiſtratus lictores, dicentes; Dimitte homines illos.*

36. *Nunciavit autem cuſtos Carceris verba hac Paulo: Quia miſerunt Magiſtratus, ut dimittamini, Nunc igitur exeuntes ite in pace.*

37. *Paulus autem dixit eis, Caſos nos publicè, indemnatos, homines Romanos miſerunt in carcerem, & nunc occultè nos ejiciunt? Non ita, ſed veniant,*

38. *Et ipſi nos ejiciant. Nuntiaverunt autem Magiſtratibus lictores verba hac Timueruntque audito quod Romani eſſent.*

39. *Et venientes deprecati ſunt eos, & educentes rogabant, ut egrederentur de urbe.*

40. *Exeuntes autem de carcere introierunt ad Lydiam; & viſis fratribus conſolati ſunt eos, & profecti ſunt.*

ARGUMENTUM.

PAVLVS ne Iudæos offenderet Timotheum circumcidit, eumque in ſocium ſuæ prædicationis aſſumpſit in Aſiam, & Bithyniam: deinde monitus divinitus venit in Macedoniam deinde Philippis ſe convertit Lydiam purpuratam, & à puella dæmonem ejecit, qua de cauſa virgis cæſus una cum Sila in carcerem mittitur, illis orantibus nocte magno terræmotu oſtia aperiuntur, & ipſi perſeverant in carcere converſo cuſtode ad fidem, à Magiſtratu cum honore dimittuntur è carcere.

Actor. 16. *n.* 1. Pervenit autem Derben, & Lyſtram, & ecce diſcipulus quidam erat ibi nomine Timotheus filius mulieris Iudææ fidelis, patre Gentili.

Verſiones,

CVM EXPOSITIONE I.

à Verſ. 1. uſque ad 5.

1. Verſ. 1. P*ervenit autem Derben.* Charitas Pauli
cum nulla adverſitate frangitur, repetit
Civitates, ubi malè fuerat tractatus ſupra cap. 14.
n. 18. 19.

2. *Filius mulieris Iudaa.* Aliqui Codices, ut Rabba-
Rabban. banus, & alii, *Vidua*, ſed noſtra lectio præferenda
eſt, & vocabantur *Eunice*, id eſt victoria, eam etiam
ac aviam Timothei appellatam. *Loidem* laudat Pau-
2. Tim. 1. lus 2. ad Timoth. 1. n. 1. *Fidelis*, id eſt Chriſtiana, id
eſt ex Judæis converſa ad Chriſtum.

3. *Patre gentili* licet enim vetita eſſent Hebræis
Exod. 23. matrimonia cum Chananæis, Exod. 23. n. 32. non
Gen. 29. tamen cum aliis gentilibus: Unde Iacob duxit
Exod. 2. mulieres gentiles, Geneſ 29. n. 22. Moyſes, Exod. 2.
2. Reg. 13. n. 21. & poſt datam legem David. 2. Reg. 13. Salo-
3. Reg. 3. mon, 3. Reg. 3. n. 1. & Eſther cum gentili Aſſuero
cap 2. n. 17. poſtea tamen Canonica lege prohibita
ſunt, & dicitur. *Diſparitas cultus.*

4. Verſ 2. *Huic teſtimonium* Arabicus, *Cujus virtuti,*
Arabic *ac probitati atteſtabantur fratres.* Scilicet alii Chriſ-
tiani de ejus fide, moribus, vita, & ſtudio litera-
rum, ut conſtat ex 1. Timoth. 6. n. 12. & 2. Ti-
1. Tim. 6.
2. Tim. 1. moth. 1. n. 3. Unde Apoſtolus eum appellat *Fi-
lium chariſſimum*, & habuit ſocium ſuæ peregrina-
tionis.

Verſ. 3. *Hunc voluit Paulus ſecum proficiſci.* Ara- 5.
bicus; *Ut egrederetur ſecum ad pradicandum. Cir-* Arabic.
cuncidit eum propter Iudaos, quia ſciebant ipſum
eſſe ex Patre gentili, ne Iudæi contemnerent præ-
dicationem Timothei, & nollent ipſum audire, quia
incircunciſus, ideo voluit circuncidere, ut Judæos
faciliùs adduceret.

Verſ. 4. *Tradebant eis cuſtodire dogmata* Syrus, *Ut* 6.
obſervarent placita illa Conſtituta in Concil. Iero- Syrus.
ſolymit. de quo actū eſt ſuperiori c. Verſ 5. *Eccleſia*
quidem confirmabantur fide Arab. *Radices agebant*, Arabic.
maximè augebatur, & creſcebat fidelium numerus

Verſ. 6. *Tranſeuntes autem Phrygiam*, per hanc 7.
nempe regionem venerunt in Aſiam minorem *Ve-*
tati ſunt à Spiritu ſancto Syriac. *Prohibuit eos Spiri-* Syriac.
tus ſanctitatis. Loqui verbum Dei Oecum. *Ne ver-* Oecum.
bum Dei diſſeminarent, predicantes, quia Aſiani non
erant tunc diſpoſiti; ac præparati ad recipiendum
verbum Dei, ut fuerunt poſtea, de quo q. 23.

QUÆSTIO I.

Quare magnus Paulus acerrimus circunciſionis impugnator circuncidit Timotheum?

UT vidimus ſuperiori c. 15. Paulus, & Barnabas 8.
fortiter pugnarunt circunciſionem, ac jugum
legis Moſaicæ non eſſe imponendum gentibus,
nunc vero ipſe Paulus circuncidit Timotheum?

Reſpondeo Timotheus erat Iudæus ſaltem ex 9.
parte Matris, quod valde notum erat Iudæis, cum
Paulus cum Timotheo eſſet per multas Civitates

Bonus magiſter ſe accommodat vitio auditorum.

prædicaturus, in quibus erant multi Iudæi converſi, vel convertendi, & maximè dolerent, quod diſciplina Chriſtiana tolleret ſuam Moſaicam Synagogam, quæ licet occiſo Chriſto eſſet mortua, tamen nondum pro illo tempore erat mortifera, ne propter Timotheum incircunciſum, quem Iudæum noverant, reſilirent à prædicatione Pauli, ut eos maximè ad ſe alliceret, & inaſcaret, juſſit eum circuncidi, ut maximè cum eis condeſcenderet, ac confirmaretur. D Chryſoſt. homil. 34. in Acta ait: *Igitur Paulus prædicaturus ne Iudæos verberaret dupliciter circuncidit illum.*

10. 1. Cor. 9. Ait ipſe Apoſtol. 1. Corinth 9. num. 20. *Factus ſum Iudæis tanquam Iudæus, ut Iudæos, lucrarer, iis, qui ſub lege ſunt, quaſi ſub lege eſſem (cum ipſe non eßem ſub lege) ut eos, qui ſub lege erant, lucrifacerem; iis, qui ſine lege erant, tamquam ſine lege eſſem, cùm ſine lege Dei non eſſem, ut lucrifacerem eos.* Totius orbis expugnator Paulus, ut illum totum ad ſe devinciret, omnium habitum, ac formam induebat, ut in eorum animis maximè inſinuaret, ut eis factus ſimilis ad ſui ſimilitudinem traheret, ut ita in Chriſto formarentur. Tertullianus l. de Monogamia c. 14. ait: *Proinde adverſus formam regulæ ſuæ pro conditione temporum geſſit circumcidens Timotheum propter inductitios falſos fratres, ſed res ita exigebant, ut omnia fierent, quo omnes lucri faceret, parturiens illos, donec formaretur Chriſtus in ipſis, & calefaciens tamquam nutrix, parvulos fidei docendo.* Sicut ſedula, & officioſa nutrix nil prætermittit, ſed in multis modis, figuris, cantilenis, & lenociniis ſe exhibet, calefaciens, ac nutriens parvulum; ſic & Paulus, ut parvulos in fide nutriret, ac lactaret.

Paulus omnium formas induit pro omnium ſalute. Tertull.

11. Cum Jacob requieſcens dormiret in campo: *Vidit in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens Cælum, Angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam, & Dominum innixum Scalæ.* Geneſ. 28 num. 12. Ad quæ verba D. Auguſtinus apud Lypomanum ait: *Videte fratres, quanta ſint in hoc myſteria, Jacob tipum gerebat Domini Salvatoris, ſed ſi Jacob Dominum in terra figurabat dormiens, quid eſt, quod in Cælo Dominus innixus ſcalæ cubabat. Quomodo Chriſtus Dominus in cacumen Scalæ in Cœlo, & in B. Iacobo eſſe videbatur.* Chriſtus Dominus Scalæ extremitates tenet in ſummitate, ut omnium Dominus in inferiori parte, ut homo jacens in terra, eodem tempore ſimul apparet in Cœlo pompoſa majeſtate, & ſimul in terris in abjecta noſtra humanitate, O ſupremi Principis forma, & typus in cacumine ſcalæ ſe oſtentat tota ſua amplitudine, qua regnat; at deſcendens de Cælo, ut homines, ad ſe alliceret, ac traheret, in terreno habitu ſe oſtendat, terreni corporis paſſionibus jacens, & dormiens, ut fatigatus ex itinere, ſic reſpondet quæſtioni D. Auguſtinus & ait: *Advertite quia ipſe Dominus, & in Cœlo, & in terra ſe eße dixit, Chriſtum Dominum, fratres chariſſimi, caput eſſe Eccleſiæ confitemur; ſi caput eſt Eccleſiæ, ſecundum caput in Cœlo eſt, ſecundum corpus in terra eſt.*

Gen. 28. D. Aug.

Chriſtus Dominus ut homine alliceret, hominis conditiones aſſumpſit.

12. In auguſtiſſima Nativitatis nocte ad Paſtores, *Ecce Angelus Domini ſtetit juxta illos; evangeliſo vobis gaudium magnum, natus eſt vobis hodie Salvator*, Luc. 2. num. 8. at de Magis ſcribit D. Matth. 2. num. 2. Veniunt Magi ab Oriente Jeroſolymam, dicentes. *Ubi natus eſt Rex Iudæorum, vidimus ſtellam ejus in Oriente, & venimus adorare eum.* Cur æqualiter Magi ſicut Judæi non vocantur per Angelum, ſed per tam diverſiſſimos nuntios trahuntur. Nota quod apud Hebræos valde ſolemnis fuit Angelorum adminiſtratio, ut diviniis monitis inſtruerentur. Sic ait Divus Stephanus, Actor. 7. num. 53. *Accepiſtis legem in diſpoſitione Angelorum*: At Magi maximè erant dediti Cœleſtium ſyderum contemplationi: Deinde cum originem traherent à Balaan, apud illos valde celebre erat ejus propheticum oraculum, *Orietur ſtella ex Iacob, & conſurget virga de Iſraël.* Numer. 24. num. 17 & ut teſtantur ibi Lyranus, Divus Chryſoſtomus ad citatum locum Matth. & Divus Ambroſius lib. 2. in Luc. *Qui ſunt iſti Magi, niſi, ut hiſtoria quædam docet à Balaan genus ducunt, à quo prophetatum eſt: Orietur ſtella ex Iacob.* Divinus noſter Imperator, ut diverſas nationes ſua Cœleſti diſciplina imbueret, ac in ſe copularet, mores, & conſuetudines, quas à ſuis majoribus hauſerant, non inflectit, & ita Hebræis per Angelos, Magis per Stellam, Nativitatis ſuæ Myſterium pandit, ut diverſas nationes diverſo genuino modo in ſe componeret. Abulenſis quæſtione ſeptima ad c. 2. Matth. ait: *Iudæis, apud quos frequenter fiebant apparitiones Angelorum revelata eſt iſta nativitas per Angelos, Regibus autem Magis, tamquam aſſuetis in conſideratione cæleſtium corporum, manifeſtata eſt per ſignum ſtellæ*, ſic ait Chriſoſtomus ſuper Matth. *quod per conſueta voluit Deus eos vocare, eis condeſcendens.*

Luc. 2. Math. 2. Actor 7. Num. 24. Lyran. D Chryſoſt. D. Ambr.

Chriſtus Dominus ut diverſas nationes ad ſe trahat, diverſo utitur modo. Abulenſ.

QVÆSTIO II.

Quare cum Timotheus, & Titus eſſent diſcipuli D. Pauli Apoſtolus circuncidit Timotheum, & noluit circuncidere Titum?

13. Apoſtolus circuncidit diſcipulum ſuum Timotheum, ut patet ex præſenti Textu, & noluit circuncidere ſuum diſcipulum Titum, ut conſtat ex c. 2. ad Galatas num. 3. *Sed neque Titus, qui mecum erat, cum eßet gentilis compulſus eſt circuncidi.* Unde Apoſtolus indicat utriuſque differentiam; nam Timotheus ex matre erat Judæus, & non poterant ſuſtinere Judæi, quod ipſe non circunciderețur, & ejus prædicationem nolebant audire, quæ quidem ratio non militabat in Tito, cum eſſet gentilis, & ideo non erat compellendus circuncidi, ne videretur jugum legis Moſaicæ gentibus imponere, & cum eſſet gentilis nullum poterat eſſe ſcandalum, quod non circunciderețur, quod Judæi ex Timotheo Judæo incircunciſo deſumebant ideoque fuit evitandum.

Ad Galat. 2. *Unus gentilis, alter Judæus.*

14. Cum multum creſceret ſubſtantia Abrahæ, & Lot dicitur Geneſ. 13. num. 7. *Facta eſt rixa inter paſtores gregum Abram, & Lot; eo autem tempore Chananæus, & Phereſæus habitabant in terra illa*, qua de cauſa Sacer Textus obſervat, quod illi homines Chananæi, & Phereſæi habitabant in illa terra, cum hoc ad narrationem hiſtoriæ non videatur pertinere; hoc tamen voluit Spiritus Sanctus notare, ut adverteret magnam Abrahæ prudentiam, quod ſcandalum diſcordiæ decrevit vitare inter gentes infideles, & idololatras, quod videtur innuere D. Thomas apud Lahay, & ait: *Ideo hoc videtur interponi, ad innuendum, quod diſſenſio quæ fuiſſet inter Abraham & Lot fuiſſet tunc periculoſum eis, propter gentes eas, inter quas habitabant.* Vide cap. 11. q. 5. n. 31.

Scandalum vitandum inter infideles. D Tho.

Secundo

15. Secundo quantum ad Timotheum, magna, & alta providentia ſe habuit Paulus, non ſtatim omnia legalia abradebat, ne penitus ea extirpando, ignem furoris in eorum animis excitaret, ſed eorum extirpationem aliqua eis indulgendo, temperabat, Nam ſi ea; quæ à majoribus ſunt ſancita, vel altè in animo radicata, repente vis evellere, vel immutare, nihil efficies, animo magis indurabis, ut minimè eos valeas trahere. Unde perbelle dixit Tertullian. lib. de Pudicitia cap. 17. *Paulus* ait, *circuncidit Timotheum ſolum, & tamen abſtulit circunciſionem*, aliquantum cum Judæis condeſcendens eorum circunciſionem leviter, ac ſuaviter de eorum animis delevit, quod non feciſſet ſi repente omnia vellet immutare.

Nova non ſubito introducenda. Tertull.

16. Perpende magnam aſtutiam, qua præſtigioſus adverſarius primos parentes tentavit: *Scit enim Deus, quod in quacumqne die comederitis ex eo aperientur oculi veſtri & eritis ſicut* Dii *ſcientes bonum & malum*, Geneſ. 3. n. 5, Non dixit eritis Dii, ſed ait *ſicut Dii*, majus promitteret, & facilius videtur poſſe fallere, ſi Divinitatem eis polliceretur, nempe, quod eſſent Dii; At ſagaciſſimus inimicus bene præcellebat, quod Adamus in certa ſui cognitione perſiſtebat, quod erat creatura conditus à Deo, à qua ſui cognitione minimè poterat divelli, & aliunde videbat, quod homo factus fuerat ad imaginem, & ſimilitudinem Dei. unde inimicus, ut ſuavius ſe valeat inſinuare non eis proponit quod futuri eſſent Dii, ſed *ſicut Dii*, ut illa nempe imago, ac ſimilitudo Dei, quæ eis fuerat conceſſa ſublimior, & altior erit in ſcientia, prudentia, ac cæteris Dei donis. Lippoman. ait: *Quare (inquiunt aliqui) diceret ſerpens eos fore prudentes ac peritos quemadmodum ipſe Deus eſſet, qui eos condidiſſet. Neque enim tantæ arrogantiæ Adam fuiſſe putandus eſt, ut oblatam Divinitatem noluerit appetere, ut eſſent Dii, ſicut Deus in ea cognitione*, qua ſcilicet Deus.

Gen 3. *Serpens paulatim ſe vult introducere.* Lipom.

17. Quia Roboam repente multa valde dura in populum induxit, *Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos ſcorpionibus*, 3. Reg. 12. n. 14. perdidit magnam partem Regni ſui *Receſſit Iſraël à domo David uſque in præſentem diem* Ibidem n. 18. Sic etiam dicitur eodem cap. 12. n. 8. *Miſit Rex Roboam Aduram, qui erat ſuper tributa, & lapidavit eum omnis Iſraël, & mortuus eſt* ob duram, & rigoroſam exactionem.

3. Reg. 12.

QUÆSTIO. III.

Quare Paulus, & Silas prohibiti ſunt prædicare Evangelium in Aſia?

18. Non ſunt audiendi, qui dicunt hoc factum eſſe; quia Aſiani erant reprobati, atque ejecti à Deo, hoc enim eſt falſum, Deus quippe nemini ſuam denegat gratiam, utpote qui vult omnes ſalvos fieri.

19. Reſpondet primo D. Proſper lib. 2. de vocat. gentium cap. 3. & ait: *Nam illis non negata eſt gratia ſed dilata, propter quam cauſam: ignoramus*; ſed poſtea Paulus, & Joannes in Aſia prædicaverunt, ſicut Lucas in Bithynia.

20. Secundo eſt communis, & vera expoſitio, quam tenent Origenes, D. Chryſoſt, D. Ambroſ D. Anſelm. Thom. Lombardus, & alii; quia Aſiani non erant tunc diſpoſiti, ac præparati ad recipiendum verbum qua de cauſa ait ipſe Apoſtol. Rom. n. 13. *Sæpe propoſui venire ad vos, ſed prohibitus ſum* & idem Apoſtolo dicitur infra cap. 22. n. 18. *Feſtina velociter, exi de Ieruſalem, quoniam non recipient teſtimonium tuum de me*, & ob indiſpoſitionem, & obdurationem audientium, ait Abbas Moyſes apud Caſſian. collat. 1. cap. ultim, *Quod ſæpè expertus ſit quod ei defecerit ſermo, & lingua ejus arefacta ſit.* E cōtra vero cum populus Dei eſt bene diſpoſitus, & bene præparatus ſermo Dei advolat ad illum, ſic infra præcipitur Paulo, Act. 18. n. 10. quod tendat in Corinth. & prædicet: *Quoniam populus iſte multus eſt mihi in hac civitate.*

D Proſp. Origen. D Chryſoſt. D. Ambr. D. Anſel. D. Tho. Lombar. *Non erant diſpoſiti, nec præparati.* Rom. 1. Act. 22. Act. 18.

21. Tertio Origenes homil: 9. in Levitic. Beda & alii, quia prævidebat divinus Spiritus Aſianos contempturos verbum Dei, ait D. Greg. homil. 12 in Ezech. quod ex Dei miſericordia ſubſtracta eſt eis prædicatio: *Ne gravius de contempta prædicatione mali auditores judicari mererentur.*

Origen. D. Greg. Beda *Ad evitandum. ſupplicium.*

22. Quare Oecumenius ſic ait, *In Aſia, & Bithinia vetat Spiritus ſanctus, ne verbum diſſeminent Apoſtoli, præſcius hæreſim eorum, qui Spiritum impugnarent, dominaturam illis qui ibi degerent.* Prævidebat divinus Spiritus multas hæreſes ibi dominaturas in ſuis habitatoriis prohibet, ne Paulus illuc peragret; non quia hujuſmodi cautela eſſet Apoſtolis neceſſaria, ſed ut nobis ſit certiſſima eruditio ut univerſi illa informentur, quod hæreſum peſtilentiſſima contagio aerem toxicat, & totam regionem mortiferè venenatam reddit.

Oecum: *Hæretici ut peſtilentes fugiendi.*

23. Per locuſtas illas, quas vidit Joannes in Apocalypſi 9. n. 7. *Facies earum tamquam facies hominis*, & ſtatim dicitur n. 10. *Et habebant caudas ſimiles Scorpionum.* Intelligunt communiter Patres Haymo Anſbertus, Albert Magn. & alii, Hæreticos, nam ejus præſentia, affabilitatem, ac benignitatem nominis demonſtrant ſubreptitie peſtilentiali ſuæ doctrinæ cauda interficiunt, ne cautos inveniat, ab eorum aſpectu fugiendum eſt.

Apoc 9. Haymo. Anſbert. Albert. Magn. *affabilitate necant.*

24. Quia ſerpens hominem decepit, & peccare fecit ait illi Deus: *Quia feciſti hoc, maledictus es inter omnia animantia, & beſtias terræ, ſuper pectus gradieris*, Geneſ. 3. n. 14. Et quia maledictio qua percuſſus eſt, exterius non apparebat, datur ei, ut ſuper pectus incedat; Nam, ut tradunt Plinius, Pierius Valerianus lib. 14. Serpens dum reptat per terram cuncta, quæ tangit, venenata relinquit, & merito tali pœna mulctatur, cum ex ſuo conſortio lethale toxicum in genus humanum manaverit, & merito D. Chryſoſt. hom. 45. in imperfecto per ſerpentem hæreticos interpretatur, quorum opera, & verba utpote venenata valde nociva ſunt: Unde dixit Albertus Magnus ſerm. in Dominic. 3. *Exhalationem è corpore mortuo nocivam eſſe nullus dubitat* Hæreticus cum ſit mortuus Eccleſiæ, & vere mortuus nullus dubitat, & quam lethalis, & nocivus nobis ſit ejus halitus, & odor.

Gen. 3. Plinius. Pierius. *Hæreticorum halitus venenoſus.* Albert: Magn.

25. Ait Paulus ſcribens ad Timoth 2. cap. 2. n. 16. 17 *Prophana autem vaniloquia* (id eſt hæreticos, & profanos) *devita*: *Multum proficiunt ad impietatem, & ſermo eorum, ut cancer ſerpit.* Illud verbum *devita* Græcè *rejice* Eraſmus: *Abſcinde.* Henricus Stephanus: *Fuge declina.* Vatablus: *Prætermitte*, & ait Apoſtolus: *Ut cancer ſerpit*, ut cancri morſus, qui niſi cito ei occurratur, ac præſcindatur cito totum hominem corrumpit, atque interimit. Cyprian. lib. 1 epiſt. 3. ad Cornelium inquit: *Declinent fortiter, & evitent dilectiſſimi fratres noſtri verba & colloquia eorum, quorum ſermo, ut cancer ſerpit, nulla cum talibus commercia, nulla convivia, nulla colloquia miſceantur, ſintque ab eis tam ſeparati, quam ſunt ab Eccleſia profugi.* D Leo ſerm. 5. de jejunio decimi menſis docet evitādos hæreticos, ut ſerpen- D Leo.

2 Tim. 2. Græcus. Eraſmus. Vatabl. *Ab hæreticis fugiedum, ut à morbo contagioſo.* D. Cypr.

Ee 4 tes